

Frihed og Ret over sin Eiendom, men det kan jo dog ikke være det alene Afgjørende i en Sag som denne, thi fra et almindeligt Standpunkt forekommer det mig, at en af de fasteste Samfundspiller, som vi have her i Landet, er en selvstændig og vel situeret Bondestand. Det vilde være mig meget let i saa Henseende at henvise til andre Landes Exempel, idet jeg navnlig i denne Sommer har opholdt mig et Sted, hvor Agerbruget ligesom her er det aldeles overveiende Eghverv. Arvelovgivningningen der fordrer, for saa vidt Forholdene tillade det, bestemt, at Gaardene gaa i Arv i Slægten, og der er tilmed der lagt det stærkeste Baand paa Udstytningsfriheden. Følgen deraf er, at der er en overordentlig velstaaende og konservativ Bondestand. Det er ikke saa mærkeligt, men hvad der er det Mærkelige, er, at hvad man ellers skulde tro maatte følge med, naar Lovgivningningen vanskeliggjør Erhvervelsen af Jord, nemlig et stort og misfornøiet Proletariat, det findes ikke der, alle Forsikringer gik ud paa, at et saadant ikke var til Stede, og min mere overfladiske Sagttagelse bekræftede denne Forsikring, og der er i Landet ikke opstaaet en eneste socialistisk Forening. Jeg kan henvise til Forhold, som ligge os nær, til Sønderjylland, hvor der vistnok er en Bondestand par excellence — jeg tror at turde bruge dette noget stærke Udtryk — de Folk, der kjende Forholdene derovre, ville næppe sige, at det er for stærkt. Det har ogsaa lidt glædet mig at høre, med hvilken stolt Selvfølelse enkelte Medlemmer af denne Samfundsklasse stadig betegne sig som sønderjydske Bønder. Jeg kan gaa endnu nærmere til Sagen selv; hvad er det vel egentlig, som har bevaret vor Bondestand, saaledes som den nu er? Er det ikke det, at man lader Gaardene gaa i Slægtsarv, hovedsagelig det, som har bevaret Bondestanden? Jeg glemte før at tilføie dette, idet jeg henviste til de slesvigiske Forhold. Vi vide Alle, at der har været en Ordning, der båndt Gaardene til Slægten, og at dette er Grunden til, at denne Bondestand har konserveret sig i en saa ualmindelig Grad. Til Trods for, at vor Arvelovgivningning ikke blot ikke har støttet denne Bestræbelse, men tværtimod snarere maa siges at have lagt ikke saa Hindringer i Veien, har man dog hos os i Praxis meget ofte fulgt den Vej. Nu vil jeg indrømme, at jo længere vi skrider frem, desto mere gaar Tilbøieligheden i den Retning, at Gaarden stifter Eier ved evigt Kjøb og Salg, og en naturlig Følge heraf er en hermed i Forbindelse staaende overhaandtagende Udstytning. Det er muligt, jeg tager feil; men efter min Op-

fattelse tror jeg, at vor Bondestand kan bevares ved, at Gaardene gaa saa vidt mulig i Arv i Slægten. Kun derved bevares Bieteten mod Odelseiet, og kun derved bliver det pekuniært muligt at holde Gaarden sammen. Jeg tror derfor, naar man staar overfor et Lovforslag som dette og ser, at dette gaar ud paa at løsne det eneste Baand, der endnu her i Danmark knytter Gaardene til Slægten, at man vel kan være foranlediget til, som en æret foregaaende Taler gjorde, at mane Thinget til Overveielse, mane det til nogen Undersøgelse af denne Sag, før man endelig overskjerer dette sidste Baand. Jeg er saa langt fra at turde eller ville reise nogen bestemt Modstand mod dette Lovforslag — dertil kjender jeg personlig altfor lidt til de særlige og specielle Tilstande paa Bornholm — men jeg tror dog nok, at denne Betragtning, saaledes som den er fremsført af en æret Taler her bag ved mig (Frisj), vil kunne veie noget og tages i Betragtning selv lige overfor de Ønster, der næres saa ihærdigt paa vor smukke Klippe. — Hermed henviser jeg Sagen til Rindigeres Dom og det ærede Things Overveielse.

Raben: Naar Bornholmerne selv ønske en saadan Forandring, saa kan jeg ikke indse Andet, end man ogsaa maa gaa ind derpaa. Man kunde gjøre noget Lignende, som man gjorde i 1864, da man vedtog Inkorporationen af de slesvigiske Distrikter, der bleve indlemmede under Kongeriget. Man kunde f. Ex. give dem 3 Aar til at ordne disse Forhold, man kunde bestemme, at Loven først skulde træde i Kraft om 3 Aar, ligesom man den Gang bestemte, at Loven først skulde træde i Kraft 1ste April 1867, efter at Indlemmelsen jo som bekendt var sket i 1864. Den slesvigiske Arvelov var jo aldeles forskjellig fra den danske, den indeholdt endnu flere Baand end den bornholmiske. I Slesvig gjaldt Førstefødselsretten, og i Følge denne Ret tog den Ældste, den Førstefødte en Trediedel af den faste Eiendom, af alt Muligt, som gik i Arv. Efter hvad jeg har hørt, er den bornholmiske Arvesølge modsat, idet det der er den Sidstfødtes Ret, som skal gjælde. Jeg tror som sagt, at dersom man tog en saadan Bestemmelse, kunde der ikke være noget i Veien for at gaa ind paa dette Lovforslag. Den Gang der var Tale om, at de slesvigiske Distrikter skulde ind under Kongerigets Arvelov, var der mangfoldige Stemmer, som reiste sig derimod; men nu, efter at man er kommet ind under Loven, hører man ikke Andet end Tilfredshed med den nuværende Tilstand. Jeg tror, at det vil gaa akkurat lige saadan paa Born-